

GÁNICZ ENDRE

**KRISZTUS BEMUTATKOZÁSA
A LAODICEAI EGYHÁZHOZ ÍRT LEVÉLBEN
(Jel 3,14b)**

A Jelenések könyvének első hét részből álló egységében – az egyházakhoz írt hét levélben – sajátos vonás a megegyező felépítés,¹ az egyes levelek hat vagy hét részes szerkezete csak az utolsó két pontban változik. Az első három levélben a győztesnek tett ígéret követi az általános karakterű biztatást, míg az utolsó négy levélben ennek a két elemnek a sorrendje fordított.² A második szerkezeti egység – Krisztus bemutatkozása – minden alkalommal a címzés után és Krisztusnak az egyház helyzetéről alkotott ítélete előtt található.

A hét részből álló egység „utolsó levelében” Krisztus a Lükosz folyóhoz közel fekvő frígiai Laodicea egyházához ugyanazzal a bevezető formulával fordul, mint az előző hat levélben található egyházakhoz. Tűde lűgei az az ünnepélyes formula, amely bevezeti azt, amit a Fűltámadott közűlni akar az egyházzal, miután nagy hangsűlyt helyezett a bemutatkozásra. Ezáltal elűterbe kerül a beszélű szeműlye. Ez a formula a hűber rm;a' hK' (*Textus Masoreticus – TM*) kifejezés fordítása, ami az Őszűvetsűgben 465 alkalommal fordul elű. Ezzel kezdtűk a prűfűtűk az Isten szavűnak átadásűt, mikűzben az Ő nevében beszéltek. Itt, a Jelenűsek kűnyvében Jűzus az Isten szavűnak prűfűtűk-iműdsűgos jellegevel és annak fontossűgűnak tudatűban lűp fel. Tűde lűgei hangsűlyt helyez az adott űzenetre, kiemelve azt, amit az egyhűz figyelműbe akar ajánlani. Emellett kihangsűlyozza annak a szeműlynek a jelentűsűgűt is, aki ezeket a szavűkat kiejti. Az Őszűvetsűgben rm;a' hK' alanya szinte kivétel nűlkűl Isten. A Jel 1-3 egysűgébűl (kűlűnűsen Jel 1,20-bűl) jűl lűtsűk, hogy ki beszél: a fűltűmadt Jűzus.

Krisztus bemutatkozűsűnak elűsű titulusa Đ'Aműn, ami az Ūj-sűvűvetsűgen belűl – ahol 130 alkalommal fordul elű – csak ebben a vers-

¹ A szerkezeti elemek: 1. Címzés, 2. Krisztus bemutatkozűsa, 3/1. Krisztus űtűlete az egyhűz helyzetűrűl, 3/2. A dűcsűret és a megfűddűs aspektűsa, 4. Krisztus sajátos jelleűgű biztatűsa, 5. A gyűztesnek tett űgűret, 6. Krisztus általűnos jelleűgű biztatűsa.

² VANNI, U., *La struttura letteraria dell'Apocalisse*, Roma 1971, 121-122.

ben szerepel krisztológiai címként, melynek segítségével kiemeli Krisztus egy fontos tulajdonságát. Ennek a szónak a vizsgálatához az Ószövetségből szükséges kiindulni, egyrészt azért, mert a Jézusról mondott „ámen” a héber !mea' kifejezésből származik, ez utóbbi egyszerű átírása görög nyelvre. Másrészt azért is, mert az exegeták ennek a kifejezésnek az eredetét keresve két ószövetségi szövegre hivatkoznak: az Iz 65,16-19-re és a Péld 8,30-ra. Az „ámen” kifejezés elsődleges jelentése még vita tárgya, de a legáltalánosabb vélemény azt tartja, hogy a jelentése: szilárdnak, biztosnak lenni. Ez tehát a stabilitás és az állhatatosság eszméjét fejezi ki.

Találhatók azonban olyan tudósok is, mint például Weiser,³ akik ezzel kapcsolatban azt állítják, hogy ez a szó néha nem jut el jelentésének erre a legfelső fokára. Ezért javasolják minden egyes eset pontos vizsgálatát, mert számukra ez a kifejezés a valóság kapcsolatát jelöli azzal, ami egy meghatározott alanyt jellemez. Porúbcán⁴ ebben a kifejezésben mindenekelőtt nem a hűség, hanem az igazság jelentését látja. Kutatásainak alapjául azt az „ámen” héber melléknévi igenevet tette, amelynek jelentésével („igen” vagy „így legyen”) minden exegeta és lexikus egyetért. Ez a szó a következő helyeken fordult elő: áldásokban, eskütelekben és liturgikus használatban. Ebből a vizsgálatból az következik, hogy ennek a kifejezésnek elsődleges jelentése az igazság eszméje lényegi értelmében és általános megfogalmazásban. Ebből az eszméből származik a „stabilitás-állhatatosság”.

A Péld 8,30 esetében („Akkor vele voltam, mint építómester és öröme voltam minden nap”⁵) a maszoréta szöveg téves olvasatáról lenne szó,⁶ így az !Ama' kifejezés helyett !mea'-t használt volna a Jelenések könyvének szerzője. Az építómester fogalma nagyon jól illeszkedik a Jel 3,14-ben található következő két cím egyikéhez: az Isten teremtésének kezdete. Ennek ellenére, nem tűnik meggyőzőnek ez a vélemény, mivel sokkal nehezebb feltételezni a Jelenések könyve szerzőjének részéről a téves olvasatot, mint meglátni azt a törekvését, hogy ennek a szónak új

---

³ WEISER, W., „pisteúo”, in *GLNT*, X, 365.

⁴ PORÚBCAN, S., „La radice 'aman nell'AT”, *Rivista Biblica Italiana* 8 (1960) 324-336; 9 (1961) 173-183; 221-234.

⁵ Péld 8,30 ʔ[e-lk'B. wyn"p'l. tq,x,f;m. ~Ay ~Ay ~y[ivu][v; hy<h.a,w" !Ama' Alc.a, hy<h.a,w"ʔ<

⁶ SILBERMANN, L. H., „Farewell to O AMEN. A note on Rev. 3:14”, *Journal of Biblical Literature* 82 (1963) 213-215; TRUDINGER, P., „O Amhn (Rev 3,14), and the Case of a Semitic Original of the Apocalypse”, *Novum Testamentum* 14 (1972) 277-279.

értelmezést adjon.

A másik ószövetségi szöveg Iz 65,16-19, ahol kétszer található az „Isten-Ámen” kifejezés. A *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (BHS) mindkét esetben javasolja a vokalizáció megváltoztatását !mea'-ról !meao-ra, mivel a LXX fordítás – ami 14-szer fordítja 'Am»n-t gšnoitoval és 3-szor csak egyszerűen átírja azt – ezt a mondatrészt tŌn qeŌn tŌn ʕlhqinŌn-nal fordítja. Az *Izajás Targum* a szöveget „élő Isten”-né változtatja,⁷ míg *Aquila* a pepistwmšnwj kifejezést használja, ami nála rendszeres szokás volt az !mea' kifejezés fordítására. Ahogyan *Symmachus*, úgy a *Vulgata* is átírja ezt a kifejezést.⁸

A két ószövetségi hely közül Tritó-Izajással áll szorosabb kapcsolatban Jel 3,14. Az ószövetségi szövegben félreérthetetlen utalás található Isten új teremtésére, amely Krisztussal kapcsolatban valósul meg. „Krisztus amikor ʔ 'Am»n-ként mutatkozik be, magára összpontosítja és megszemélyesíti az Isten ígéreteihez kapcsolódó hűségét, az Isten következetességét önmagához a megújulás távlatában.”⁹

Krisztusnak tulajdonítva a hűséget, állhatatosságot és törvényességet, János ugyanazokkal a jellemzőkkel ruházza fel Krisztust, mint amelyeket az Ószövetség Istene birtokol, ezáltal Jézust, mint az Újszövetség Isten-Ámen-jét mutatja be. A föltámadt Úr létében és küldetésében kinyilvánítja Isten üdvözítő tervének és megvalósuló országának összetartozását. Benne valósul meg Iz 65,16 próféciajának teljessége.

Ezt a véleményt megerősíti az 'Am»n újszövetségi használata is. A szó 130 előfordulásának többsége Jézus ajkán sztereotipikus kifejezésekben jelenik meg: ʕmʔʔn lšgw Ōm»n. A Jel 3,14 használatához hasonló eset a 2Kor 1,17-20-ban fordul elő, ahol párhuzamba kerül tŌ Na..., és tŌ 'Am»n. Krisztus-Ámen a konkrét, teljes, koherens, az ígéreteihez hű Isten részéről az embereknek adott „Igen”. Szt. Pál csak a 20b versben használja az 'Am»n kifejezést Jézusra, akit a liturgikus közösség közvetítőjeként jelöl. Az 'Am»n e funkciója a Jelenések könyvében is megtalálható hét alkalommal (kivételem a Jel 3,14 esete), ahol ugyanúgy a földi egyház imádságának összefoglalásaként és bezárásaként szerepel (Jel 1,6.7; 5,14; 7,12; 19,4; 22,20.21). Krisztus az a tökéletes közvetítő, akiben és aki által a hívők Istenhez fordulhatnak imádságaikkal és kiejt-

---

⁷ McNAMARA, M. (dir.), *The Aramaic Bible*, vol. XI, *The Isaiah Targum*, Edinburgh 1987, 124.

⁸ AUNE, D. E., *Revelation 1-5*, Dallas 1997, 254-255.

⁹ VANNI, U., *L'Apocalisse, ermeneutica, esegesi, teologia*, (Supplementi alla Rivista Biblica 17), Bologna 1988, 143.

hetik «m»n-jüket az Isten iránt¹⁰. Így létezik egy le- és felszálló kettős mozgás, amely a Jel 1,4-8 áldását jellemzi. Jézus, a megszemélyesített 'Am»n „az Isten egyháznak adott teljes »igen«-je és az egyház Istennek adott »igen, így legyen«-je”¹¹.

A második titulus Ð mƒrtuj Ð pistÕj ka^ «lhqinÕj, ami párhuzamban áll az előző címmel, s azt leszálló mozgásában értelmezi: Krisztus az emberek között, az ő történelmükben az Isten ígéretének konkrét megvalósulása. A jelzők a két nézőpontból származnak: az Isten szempontjából Krisztus tanúságtétele „hűséges”, mert szorosan kapcsolódik hozzá, míg az emberek szempontjából „igaz”, mivel bemutatja és kinyilatkoztatja valóságát és működését az őt hallgató közösséggel kapcsolatban. Jézus, tehát hű tanú az Atyával kapcsolatban, amennyiben tanúságtétele az isteni kinyilatkoztatásra vonatkozik. Krisztus tökéletes közvetítő az Isten és az emberek között, és mint az, tanúként jelenhet meg.¹²

Ennek a titulushoz a szándéka az, hogy pontosítsa az előzőt. A szónak lehet jogi, történelmi és végül etikai jelentése. Mint azt a jánosi írások kedvelik (Jn 3,11.32.33), itt is történelmi értelemmel rendelkezik. Jézus tanúságtétele földi élete során olyan esemény, amelyet a páli iratok is megemlítenek (1Tim 6,13 – Jézus tanúságtétele Poncius Pilátus előtt), maga Krisztus is beszél róla (Jn 5,31; 8,14) és János evangélistánál más helyen is megtalálhatjuk (Jn 19,35; 21,24).¹³

A Ð mƒrtuj Ð pistÕj ka^ «lhqinÕj kifejezés szoros párhuzama található a Jel 1,5-ben, ahol Jézus „a hű tanú”-ként (Ð mƒrtuj Ð pistÕj) szerepel. Ez az egyetlen másik vers, ahol Krisztust „tanú”-ként hívják. Mint az a LXX fordításból látszik, az 'mea' szó jelölhet pistÕj-t vagy «lhqinÕj-t. Maga Jézus is elmondja önmagáról, hogy ő az, aki „Ð marturîn taata”¹⁴ a Jel 22,20-ban, ami valószínűleg a Zsolt 89,38-ra épül, ahol a hold, mint a hű égi tanú szerepel. Felmerül a kérdés: ez a tanú pontosan kire vonatkozik? A történelmi Jézusra, akinek hűsége földi élete során élő a halálon keresztül, vagy a megdicsőült Krisztusra, aki üzenetének hitelességéért garanciává válik? Aune azt állítja, hogy ez a második megközelítés a valószínűbb. János evangéliumában a „tanúságot

¹⁰ DONEGANI, I., *A cause de la parole de Dieu et du témoignage de Jésus...* Paris 1997, 325-329.

¹¹ VANNI, *L'Apocalisse*, 143.

¹² MAZZEO, M., *Lo Spirito parla alla Chiesa – Nel libro dell'Apocalisse*, Milano 1998, 196.

¹³ THOMAS, *Revelation*, 301-302.

¹⁴ „Az, aki tanúsítja ezeket a dolgokat”.

tenni” ige alanya a történeti Jézus, aki tanúságot tett az igazságról (Jn 3,32; 4,44; 5,31; 7,7; 8,14.18; 13,21; 18,37).

A Jelenések könyvében ez a cím több alkalommal és különböző formában jelenik meg. Így Antipász mártír részére a Jel 2,13-ban a $\text{Ð m\text{f}rtuj mou Ð pist\text{O}j mou}$ kifejezés található. A fehér lovon ülő lovas – aki a Messiás – elnevezése is hasonló: $\text{pist\text{O}j ka\text{^} \text{ϕlhqin}\text{O}j}$ (Jel 19,11). Végül, a János által kapott prófétai üzenet leírására a Jel 21,5-ben és 22,6-ban a $\text{of l\text{O}goi pisto\text{^} ka\text{^} \text{ϕlhqino}...$ kifejezés áll.¹⁵

Egyáltalán nem véletlen, hogy Krisztusnak ez a bemutatkozása pont itt, a hetedik levél elején található, az egyházhoz intézett teljes üzenet zárásaként. Ez a titulus, mint minden levél esetén, meghatározza a hangsúlyt, a következő üzenetre irányítja a figyelmet. Következésképpen erős ellentétet lehet megállapítani Krisztus igazmondása és hűsége, valamint az egyház helyzete között, amely nagyon rossz állapotban található; szüksége lenne az irányváltoztatásra, arra, hogy megnyíljon Krisztusnak, aki kopogtat az ajtón. A „tanú” teljes értelmét csak úgy kaphatjuk meg, ha megvizsgáljuk minden egyes isteni kinyilatkoztatás tanúságtételét.

A $\text{pist\text{O}j}$ Krisztus megbízhatóságát fejezi ki. Az Újszövetségben ez a szó annak a személynek a leírására szolgál, akinek hite van (Jn 20,27; ApCsel 16,1) vagy aki méltó a bizalomra (1Tessz 5,21; 2Tim 2,22; 1Ján 1,9). A szövegkörnyezet az, ami meghatározza a jelentést. Teljes értelemben azonban csak az Istenre lehet alkalmazni ezt a szót.

Az $\text{ϕlhqin}\text{O}j$ szó arra szolgál, hogy kiegészítse Krisztus bemutatkozását, és az előzőekkel együtt lehetőséget biztosít minden ember számára a tökéletes ideál szemlélésére. Krisztus az, akiben nem található semmilyen bűn, és akiben találkozik a tanú minden pozitív tulajdonsága, miközben sohasem tér el az igazságtól.¹⁶

Az utolsó titulus „ $\text{ϕrc}\frac{3}{4} \text{t}\text{A}j \text{kt}... \text{sewj to}\text{a} \text{qeo}\text{a}^{\text{r}}$ ” („az Isten teremtésének kezdete”), ami egyúttal lezárja Krisztus bemutatkozását. Ez egy utólagos szinonimikus parallelizmus, amely – úgy tűnik – a Kol 1,15-18-tól függ. A földrajzi tényező (a két város nem volt túl messze egymástól) és az a tény, hogy a Kolosszeiekhez írt levelet Laodiceában is felolvasták (Kol 4,16) néhány más hasonlósággal együtt szolgálnak e feltevés alapjául. E három vers összehasonlításából (Kol 1,15.18; Jel

¹⁵ AUNE, *Revelation*, 256-257.

¹⁶ THOMAS, *Revelation*, Chicago 1992, 301-302.

3,14b)¹⁷ hasonlóságok, de különbözőségeik is megfigyelhetők: két közös fogalom található, «rc» és kt...sij, de eltér mind feladatuk, mind nyelvtani felépítésük. A Kolosszei levélben az avrch, szó névelő nélkül, abszolút formában található, míg a Jelenések könyvében ellenkező a helyzet. A Jelenések könyvében a kt...sij kifejezést illetően az avrch,, szótól való függését lehet megállapítani. Határozott névelővel áll és a toà qeoà// követi, ellenben a Kolosszei levélben a prwtÖtokoj-tól függ és a p£shj szó előzi meg. Egyik eset sem nélkülözi az eredetiséget.

A hasonlóság oka a közös liturgikus környezettel magyarázható, míg az eltérés a szerzők irodalmi függetlenségére és eredetiségére vezethető vissza. Felmerül a kérdés, hogy ennek a szövegnek van-e valami köze az Ószövetséghez. A kapcsolatot Péld 8,22-vel hangsúlyozzák: „kÚrioj œktisšn me «rc³/4n Ðdîn aÜtoà e„j œerga aÜtoà”. A héber tyviare ynIn"q'ð-t a LXX fordítás œktisšn me «rc»-n-nal fordította. A TM szövegének gyengébb kapcsolata van a Jelenések könyvének kifejezésével, csak a tyviare kifejezés lenne hasonló a görög «rc»-hoz, míg a LXX fordítás a ynIn"q' héber ige œktisšn-nel való fordításával szorosabb kapcsolatra utal, mivel sugalmazhatna kapcsolatot kt...sewj toà qeoà-val. Mindenesetre érvényes az a megállapítás, hogy mindkét változatban (akár a LXX-ében, akár a TM-ében) létezik eltérés a Jelenések könyvének szövegétől: az ószövetségi szövegekben a bölcsességet elsődlegesen úgy ábrázolják, mint az Isten teremtő tevékenységének vagy beszerzésének tárgyát, míg a Jelenések könyvében ennek ellentétje történik: Krisztus nem az Isten aktív teremtésének tárgya, hanem az a kezdet, amelyből maga a teremtés származik. Ezért szükséges levonni azt a következtetést, hogy nem valószínű a Jel 3,14b és a Péld 8,22 közötti kapcsolat.

A ¹ «rc» jelentésének pontosítása miatt szükséges szem előtt tartani, hogy ez a jelző a két előzőhöz hasonlóan ugyanazt a személyt jelöli, azaz Krisztust. Jele ennek a határozott névelő (¹), ami párhuzamban áll a két előzővel (Ð¹). Az «rc» kifejezést egy másik alkalommal használja a Jelenések könyve Krisztusra (Jel 22,13), ahol a tšloj szóval együtt az A és W párhuzamát képezik. Ennek a feladata abban áll, hogy a meghalt és feltámadott Krisztusnak, – aki jelen van a liturgikus közösségben – tulajdonítsa annak a folyamatnak a kezdetét és a végét, amelynek hosszát és teljességét a görög abc két végetével fejez ki. A mi szövegünkben ez a folyamat a kt...sij toà qeoà-ban található.

¹⁷ Kol 1,15: Ój TMstin e„kën toà Qeoà toà «rf£tou, prwtÖtokoj p£shj kt...sewj; Kol 1,18: Ój TMstin «rc», prwtÖtokoj TMk tîn nekrîn; Jel 3,14b: ¹ «rc³/4 tÁj kt...sewj toà qeoà.

A kt...sma előfordulásai (Jel 5,13; 8,9), azaz a teremtő cselekedet eredménye és a kt...zw ige előfordulásai (Jel 4,11; 10,6) aminek az alanya Isten, a kt...sij szó sajátos jelentésének vizsgálatát teszik lehetővé. Aktív jelentése miatt magát a teremtés cselekedetét fejezi ki. Jézus «rc» szerepének megvizsgálásához figyelembe kell venni ennek a kifejezésnek az előfordulását. Két másik vers tartalmazza ezt a kifejezést a Jelenések könyvében (Jel 21,6; 22,13). Az első esetben a ¹ «rc^{3/4} ka[^] t^õ tšloj kettősnév párhuzamban áll a t^õ "Alfa ka[^] t^õ 'W-val, amelyek az Istenre vonatkoznak, míg a második esetben mindez Krisztusra utal. Ez a második kettősnév (t^õ "Alfa ka[^] t^õ 'W) a könyv elején is megtalálható (Jel 1,8), ahol annak az Istennek a jelölésére szolgál, aki nem hagyja el az üdvtörténet fejlődését, hanem aktív jelenlétével eljuttatja azt a beteljesedésre.

A harmadik kettősnév (Ð pŕitoj ka[^] Ð œscatoj) „az első és az utolsó” a Jelenések könyvében mindig Krisztusra vonatkozik (Jel 1,17; 2,8; 22,13). A másik kettővel együtt Krisztus isteni mivoltára és szerepére helyezi a hangsúlyt, s aláhúzza Krisztus és az Isten közötti egységet és egyenlőséget az isteni címek közös használatának segítségével.¹⁸

A Jelenések könyvében az «rn...on szó használatából is látszik, hogy Krisztus egyenlő Istennel a működési tulajdonságokat illetően, így őt illeti meg a kezdeti lépés megtételének és a befejezésnek a képessége. Ennek a kettős oksági funkciónak a modalitását a szinonimikus párhuzamok fejezik ki: «m»n jelzi a közösség kívánságát, hogy az ima a lehető leghamarabb meghallgatásra találjon; ebben az értelemben Krisztus a keresztyének felszálló „ámen”-jévé válik. Jézus a hű és igaz tanú is, aki mindig az igazságból merítve tökéletesen megbízható közvetítőként működik az Atya és az egész föld között.¹⁹

Le lehet vonni azt a következtetést, hogy Isten minden létezőnek a teremtője, de ez nem csak a kezdeti pillanatra érvényes. Fellelhető Istennek a jelenléte, aki a történelmi fejlődésben jelen marad és úgy nyilvánul meg, mint akinek megvan a képessége rá, hogy az egész helyzetet (a végletek említése!) kézben tartsa. Pontosan ezen a téren lép be valami jellegzetes, „az újdonság”: az Isten nem hagyja magára a teremtményt és megújít minden dolgot. Iz 65,16-19 szövegekörnyezetéből is ez látszik. A Jelenések könyvének az a sajátossága, hogy az Isten e teremtését krisztológikusan szemléli. Nem az Isten befejezett teremtésének

---

¹⁸ MAZZEO, *Lo Spirito parla*, 196-198.

¹⁹ VANNI, U., *L'opera creativa nell'Apocalisse*, Roma 1993, 26-34.

eszméjét lehet felfedezni, hanem Isten és Jézus egyenlőségének eszméjét: Jézus úgy jelenik meg, mint az Isten minden teremtő tevékenységének ösztönzője, beleértve a kezdetet és a véget is. Ezért Krisztus annak nem csak kezdőpontja, hanem lezárása is.

Ezeknek a jelzőknek ebben a levélben történő felhasználása nem lehet a véletlen műve, valószínűleg magának a közösségnek a magatartásán alapszik. Talán a laodiceai keresztények körében megjelent az az öniszolálás, ami Krisztus mivoltának és jelentőségének csökkentésére irányult. A közeli kolosszei egyházban felbukkant krisztológiai tévedés (Kol 1,15-20) megerősíti egy tévtanítás lehetőségét itt is. Az is lehetséges, hogy a közösség „langyossága” volt az oka a Krisztus iránti hűség hiányának.

A hetedik levél számára mindennek nagyon fontos jelentése van: Krisztus ezzel a bemutatkozásával megmutatja, hogy képes és érdemes arra, hogy ez a nagy lelki bajjal küszködő közösség megértse és újra felfedezze. Krisztusban megláthatja a megvalósult újdonság egy részét, aki lehetőséget biztosít számára, hogy tovább folytassa útját a jelenben megújulás és megtérés által, amelyet a föltámadt Krisztus ereje táplál.

L'autopresentazione di Cristo nella lettera alla Chiesa di Laodicea (Ap 3,14b)

Nel primo settenario del libro dell'Apocalisse ogni lettera ha una struttura comune che consta di sei o di sette elementi. Il secondo di questi è sempre l'autopresentazione di Cristo che segue l'indirizzo alla Chiesa e precede il giudizio di Cristo. La formula solenne $\tau\epsilon\delta\epsilon$ $\lambda\sigma\epsilon\iota$ introduce ciò che Cristo vuole comunicare alla Chiesa di Laodicea, nello stesso tempo mette in risalto la persona di colui che parla. Questa espressione ha origine nell'ebraico $\text{rm};\text{a}'\text{hK}\square$ cui soggetto nell'AT è sempre Dio. Qui, invece, si vede chiaramente che il Cristo Risorto è colui che si rivolge alla comunità.

Il primo titolo è $\text{D}'\text{Am}\text{»n}$ che unicamente in questo versetto funziona da titolo cristologico. Per un esame approfondito bisogna partire dall'AT siccome $\text{'Am}\text{»n}$ deriva dall'ebraico 'mea cui semplice trascrizione. In più gli esegeti cercandone l'origine si riferiscono a Is 65,16-19 e a Prov 8,30. Nel caso di questo ultimo si tratterebbe di una

lettura errata (!Ama' - !mea') che sembra poco probabile. L'Ap 3,14 ha rapporto più stretto con Trito-Isaia dove si trova un'allusione alla nuova creazione di Dio. La pienezza della profezia di Isaia si realizza in Cristo. Questo fatto viene confermato anche dall'uso di $\epsilon_{m \gg n}$ nel NT (per es.: 2Cor 1,17-20).

Il secondo titolo $\text{D m}\epsilon\text{rtuj D pist}\tilde{\text{O}}\text{j ka}^{\wedge} \epsilon\text{lhqin}\tilde{\text{O}}\text{j}$ designa Cristo tra gli uomini, nella loro storia come realizzazione concreta della promessa di Dio. Gli aggettivi derivano da due punti di vista: la testimonianza di Cristo è fedele perché la sua testimonianza si riferisce alla rivelazione divina, mentre dal punto di vista degli uomini è veritiera perché manifesta la sua realtà e funzione in rapporto alla comunità.

L'ultimo titolo ${}^1 \epsilon_{rc}{}^{3/4} \text{t}\tilde{\text{A}}\text{j kt...sewj to}\grave{\text{a}} \text{qeo}\grave{\text{a}}/$ dipende da Col 1,15-18, ma accanto alle somiglianze si trovano anche delle differenze. La causa della somiglianza si può spiegare con il comune ambito liturgico, mentre le differenze possono essere ricondotte all'indipendenza e originalità degli autori. Pare che – nonostante l'opinione di alcuni esegeti – questo testo non abbia alcun legame con Prov 8,22: nell'Ap Cristo non è l'oggetto della creazione attiva di Dio, ma l'inizio da cui essa deriva.

Cristo con questa autopresentazione mostra che è capace e degno di essere capito e riscoperto da questa comunità con problemi interiori. Lui „l'amen, il testimone fedele e veritiero, il principio della creazione di Dio” dà la possibilità per tutti di continuare il cammino nel presente attraverso il rinnovamento e la conversione, i quali vengono aiutati dalla forza del Cristo Risorto.

